

SECCIÓ DE CIÈNCIES BIOLÒGIQUES

Memòria exposada davant el Ple del dia 18 de desembre de 2006 que correspon al període que va de gener a desembre de 2006

Senyor president, benvolgudes i benvolguts col·legues,

La Secció de Ciències Biològiques té en l'actualitat 25 membres numeraris, 8 membres emèrits i 4 membres corresponents. Dels 33 membres, entre numeraris i emèrits, 17 són biòlegs, 13 són metges, 2 farmacèutics i 1 químic.

Les àrees temàtiques que cobreixen llurs especialitats són: anatomia, antropologia, biologia, biologia cel·lular, bioquímica, botànica, biologia molecular, cardiologia, ciència i humanitats, ciències de la conducta, ecologia, endocrinologia, farmacologia, fisiologia animal, genètica, hepatologia, medicina interna, micologia, microbiologia, neurociències, nutrició i bromatologia, pediatria, psiquiatria, geriatria, toxicologia, virologia i zoologia.

Durant l'any 2006 la Secció ha hagut de lamentar la trista pèrdua del senyor Josep Egozcue, que ens va deixar el dia 2 de febrer. La

doctora Durfort en va llegir l'elogi d'homenatge en el Ple de l'Institut del dia 27 de febrer.

Enguany s'ha incorporat a la Secció el senyor Miquel Vilardell i Tarrés, que va ser presentat per mi mateix en el Ple de l'Institut del dia 3 d'abril i va ser designat nou membre numerari en el Ple del dia 12 de juny. La Secció també ha aprovat la incorporació de quatre nous membres corresponents, que seran presentats al Ple d'avui: el senyor Claude Roux, de la Provença, presentat pel senyor Xavier Llimona; el senyor Antoni Torre, de l'Alguer, presentat pel senyor Joandomènec Ros; i els senyors Michel Delseny, de França, amb vinculacions a la Cerdanya, i F. Xavier Pi-Sunyer, dels Estats Units, els quals presentaré jo mateix.

La Secció de Ciències Biològiques s'ha reunit en sessions ordinàries de treball cada mes, els dies 9 de gener, 6 de febrer, 6 de març, 10 d'abril, 9 de maig, 5 de juny, 18 de setembre, 9 d'octubre, 13 de novembre i 11 de desembre. Les reunions dels mesos de gener, febrer, octubre i desembre van anar seguides d'una sessió extraordinària d'electors. Seguint la tradició consolidada, els mesos de febrer, maig i novembre, a més de la reunió específica de la Secció, es van celebrar sengles reunions conjuntes amb la Secció de Ciències i Tecnologia. En la reunió del mes de febrer, el senyor Jaume Porta, de la Secció de Ciències i Tecnologia, va presentar la

comunicació científica «Funcions, qualitat i protecció de sòls: aspectes de debat»; en la reunió del mes de maig, la Societat Catalana d'Estudis Agraris va presentar el seu informe d'activitats i, en la reunió de novembre, la senyora Mercè Durfort va exposar la comunicació científica titulada «Santiago Ramón y Cajal. Miscel·lània biogràfica de la seva estada a Barcelona.»

Activitats de la Secció

El proppassat dia 1 de desembre es va celebrar la Jornada «L'aigua a Catalunya», organitzada conjuntament amb la Secció de Ciències i Tecnologia, i coordinada per Damià Barceló, membre d'aquesta Secció.

La Secció també ha col·laborat amb algunes activitats científiques de les societats filials de la seva àrea. Concretament, amb la Jornada Intercongressual dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrada a Girona el dia 18 de novembre, de la mà de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i la Tècnica; i amb la sessió conjunta de la Institució Catalana d'Història Natural, la Societat Catalana de Biologia i el CREAM, titulada *Canvi global: efectes i estratègies de gestió*, celebrada a l'Institut el dia 30 de novembre.

La Secció també ha debatut internament el projecte de societat filial de Psicologia i ha arribat a l'acord de donar-hi suport unànim davant l'Institut perquè s'incorpori en el teixit acadèmic i científic que la nostra institució representa davant la societat catalana.

En relació amb els actes commemoratius del Centenari de l'Institut, la Secció de Ciències Biològiques, a través del Centre Català de la Nutrició, i en col·laboració amb l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació, ha programat per al 10 i 11 de maig, les jornades *Present i futur de les relacions alimentació-salut: noves necessitats i nous aliments*. La Secció també ha organitzat, conjuntament amb la Secció de Ciències i Tecnologia, el segon cicle de *Conferències sobre les ciències experimentals i la tecnologia a les terres de parla catalana al segle XX*, que tindran lloc entre el 8 de febrer i l'1 de març.

Representacions en institucions

Diversos membres de la Secció participen en diferents tasques de representació en institucions, organismes de recerca i altres entitats i formen part o han format part de diferents comissions de treball i de ponències de premis. Així, durant aquest any s'han nomenat els representants de la Secció següents:

- els senyors Josep Gesti, de la Universitat de Girona, i Xavier Llimona a la junta rectora del Parc dels Aiguamolls de l'Empordà.
- el senyor Josep Maria Vives de Quadres, cap del Departament de Vegetals dins el Departament d'Agricultura al grup de treball de l'Espai del Verd Urbà.
- el senyor Carles Cortés i Moragrega, de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, al Patronat del Parc Nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici.

I continuen representant la Secció:

- El senyor Mikel Zabala, del departament d'Ecologia de la Universitat de Barcelona a la Comissió Científica del Consell Assessor de l'Àrea Protegida de les Illes Medes.
- El senyor Adolf de Sostoa al Consell de Pesca Continental.
- el senyor Jordi Camprodon, del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya al Consell de Protecció de la Natura.
- Segueixen formant part del consell editorial de la revista *Contributions to Science* les senyores Mercè Durfort i Marta Estrada i els senyors Xavier Bellés, Jaume Bertranpetit, Màrius Foz, Francesc González i Sastre, Xavier Llimona i Antoni Prevosti.

D'altra banda, la senyora Marta Estrada va ser nomenada com a representant de la Secció a la Comissió d'Investigació.

Continuen desenvolupant tasques de coordinació o enllaç entre la Secció i el funcionament general de l'Institut:

- la senyora Mercè Durfort com a responsable de la Secció a la Comissió de Publicacions de l'IEC i també a la comissió Social.
- el senyor Josep Vigo, com a delegat de la Secció a la Institució Catalana d'Història Natural

Pel que fa als Premis de l'Institut, els següents membres de la Secció van formar part de diferents ponències: senyora Marta Estrada i senyors Joandomènec Ros i Xavier Bellés (Premi de Medi Ambient); senyors Carles Bas, Jordi Lleonart i Joandomènec Ros (Premi Artur Bofill i Poch de Zoologia); senyora Marta Estrada i senyors Ricard Guerrero i Joandomènec Ros (Premi Ramon Margalef d'Ecologia); senyor Pere Puigdoménech (Premi Josep M. Sala-Trepat), i senyor Joaquim Gosálbez (Borses d'estudi Països Catalans).

Premis i distincions

El senyor Joan Massagué, membre corresponent, va rebre la Creu de Sant Jordi, atorgada per la Generalitat de Catalunya.

El senyor Joan Rodés va rebre el premi d'investigació Gregorio Marañón en medicina, concedit pel ministeri d'Educació i Ciència.

Jo mateix vaig rebre el Premi Jordi Gol i Gurina a la trajectòria professional i humana, concedit per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears.

El senyor Jordi Leonart ha renovat el seu contracte amb la FAO per un any més, per la qual cosa tornarà a passar aquest curs acadèmic a Roma.

Programes de recerca

Els programes de recerca de la Secció han mantingut una gran activitat i cobreixen molt diverses àrees temàtiques. Els que s'esmenten a continuació són finançats directament per l'Institut:

- «Llibre vermell de les plantes vasculares endèmiques i amenaçades de Catalunya», dirigit pels senyors Llorenç Sáez i Josep Vigo.
- «Flora i cartografia de briòfits», dirigit per la senyora Creu Casas.
- «Cartografia de la distribució de les plantes vasculares als Països Catalans», dirigit pels senyors Xavier Font i Josep Vigo.
- «Cartografia de la vegetació a Catalunya», dirigit pel senyor Josep Vigo.
- «Biodiversitat micològica de Catalunya», dirigit pel senyor Xavier Llimona
- «Reconstrucció del poblament humà de Catalunya; Anàlisi genètica de restes del passat», dirigit pel senyor Jaume Bertranpetit.
- «Les plantes llenyoses dels boscos de Catalunya: riquesa d'espècies i caracterització ecològica», dirigit pel senyor Jaume Terrades.
- «Animals endèmics de Catalunya. Projecte de catalogació i increment de visibilitat», dirigit pel senyor Xavier Bellés.
- «Handbook of mosses of the Iberian Peninsula and the Balearic Islands», dirigit per la senyora Montserrat Brugués.

Altres projectes són finançats directament per la Secció:

- «Banc de la bibliografia sobre Biodiversitat a Catalunya», dirigit pel senyor Xavier Llimona.
- «Galeria de científics catalans», dirigit per la senyora Mercè Durfort.
- «Darwin.cat. Una iniciativa conjunta de l'IEC i la UV per a celebrar el bicentenari de Darwin», dirigit pel senyor Juli Peretó.
- «Biodiversitat liquenològica de Catalunya», dirigit pel senyor Xavier Llimona.
- «Proteòmica en pacients amb carcinomes de cap i coll», dirigit pel senyor Francesc González i Sastre.
- «Preparació d'un vocabulari científic i primeres fases d'un diccionari terminològic i conceptual de microbiologia per a alumnes de diferents carreres universitàries», dirigit pel senyor Ricard Guerrero.
- «Sedimentació actual de pol·len als Pirineus en relació amb el clima i la vegetació, com a eina d'interpretació paleobotànica i paleoclimàtica (Pirimod) », dirigit pel senyor Josep Vigo.

Publicacions

Durant l'any 2006 la Secció ha publicat les obres següents:

Un número de la revista *Contributions to Science*, corresponent al volum 3. Està en premsa la publicació del número dos d'aquest mateix volum 3.

Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000: Molló 218 (37-10); Ripoll 256 (37-11). Coordinador: Josep Vigo.

Plantes vasculares del quadrat UTM 31T EG07, Castelló d'Empúries (ORCA: Catàlegs florístics locals; 16)

Escrits científics i d'assaig. James Clerck Maxwell, traducció de Joaquim Pla i Joan Masdeu, dins la col·lecció Clàssics de la Ciència.

Els líquens epífits com a indicadors de l'estat de conservació del bosc mediterrani: Proposta metodològica per als alzinars de Catalunya. Autora: Àngels Longán Seminago. Premi Institut d'Estudis Catalans d'Ecologia 2003 (Arxius de les Seccions de Ciències, 137).

Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000: El Pont de Suert 213 (32-10) i Sort 214 (33-10).

El poblament vegetal dels aiguamolls de l'Empordà. Autor: Josep Gesti Perich (Arxiu de les Seccions de Ciències, 138). Premi Pius Font i Quer de Botànica 2002.

L'aigua, un recurs fonamental. Coordinadors científics: Damià BARCELÓ i Joandomènec ROS. (Sèrie Jornades Científiques; 19), publicat conjuntament amb la SCCT.

També està en premsa, i és previst que surti aquest desembre, el llibre *Iniciació a les tècniques histològiques vegetals i animals*, de la senyora Mercè Durfort.

La Secció també ha donat un ajut per a la publicació del Llibre d'Actes del 17è Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrat a València l'any 2004.

Finalment, hi ha en preparació les publicacions següents:

Diatomees d'ambients hipersalins costaners, de la senyora Marta Estrada, i *Estudi tipològic, ecològic i funcional de les pastures a la plana de Vic*, del senyor Josep Vigo.

SOCIETATS FILIALS I CCNIEC

Acabaré aquest informe esmentant les activitats de les societats filials i del Centre adscrits a la Secció. Tots ells han realitzat activitats de gran interès científic i acadèmic, que han tingut un gran ressò i difusió. Seguidament faig només un resum molt breu de les activitats més destacades:

Institució Catalana d'Estudis Agraris

La ICEA ha celebrat una nova edició (la vint-i-dosena) de les Monografies de paisatgisme i jardineria, a més de la VII Jornada de protecció vegetal. La secció de Viticultura i Enologia d'aquesta societat, continuant les activitats relacionades amb el coneixement de les diferents zones vitícoles i les diferents elaboracions de vi que es fan a Catalunya, ha organitzat una Jornada sobre el xarel·lo i una sortida a la zona de la Denominació d'Origen Alella. En el context de la Universitat Catalana d'Estiu, va presentar la vint-i-unena Jornada d'agricultura a Prada. També ha convocat la vint-i-tresena edició del Premi per a estudiants.

Institució Catalana d'Història Natural

La ICHN va celebrar el dia 31 de maig l'Assemblea General ordinària, en la qual es van renovar alguns càrrecs del Consell Directiu. La ICHN ha dut a terme nombroses activitats, com el cicle de sessions científiques, els cursos i les sortides naturalistes, i diverses activitats amb altres entitats. També cal destacar les activitats organitzades per les diverses delegacions territorials de la Institució, com el "Curs sobre el medi natural a la conca del Llobregat", de la delegació del Bages i el segon "Seminari sobre patrimoni natural de la Garrotxa." Actualment, des de la Institució s'està fent l'avaluació dels sistemes naturals de les Planes de Son i la Mata de València, programa de recerca patrocinat per la Fundació Territori i Paisatge. També ha convocat, com és habitual, el Premi

per a estudiants. Pel que fa a les publicacions, han aparegut els sis números de la revista *Notícies* (del 63 al 68) corresponents a l'any 2006.

Societat Catalana de Biologia

La SCB ha organitzat les Jornades de les seccions especialitzades següents: VI Jornada de Virologia, IV Jornades de Fisiologia Vegetal, III Jornada conjunta de les seccions de Senyalització cel·lular i metabolisme i de Biologia molecular del càncer, VI Simposi de Neurobiologia Experimental, el Simposi Internacional de la Secció de Microbiologia, el XIV Seminari de Biologia Molecular, la I Jornada de Biologia i Societat i la Jornada conjunta SCB-Universitat de Vic. Pel que fa als cursos anuals, assenyalaré les sessions conjuntes amb la ICEA i la ICHN i el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF), subvencionats per la Secció, la conferència Premi Nobel de Medicina, el cicle de conferències per als ensenyants, la III Matinal pràctica de biologia molecular, la Gimcana Forestal SCB-CREAF, la celebració de la trobada RECAM, les visites als laboratoris de les facultats de ciències el V Curs de Tècniques de Fisiologia Cel·lular.

Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica

Aquesta Societat, a cavall de les dues seccions de Ciències de l'Institut, ha celebrat recentment a Girona, i amb patrocini de la Secció de ciències Biològiques, la IX Trobada d'Història de la Ciència

i de la Tècnica. També està duent a terme, amb la Xarxa Temàtica, els col·loquis i els seminaris d'Història de la Ciència i de la Tècnica.

Finalment cal fer un breu resum de les activitats del **CCNIEC** (Centre Català de la Nutrició de l'Institut d'Estudis Catalans), adscrit a la Secció de Ciències Biològiques:

El CCNIEC, amb fons propis obtinguts a partir de la signatura de convenis (Direcció General de Salut Pública de la Generalitat de Catalunya, Mercadona) ha realitzat i està realitzant projectes de recerca importants, alguns dels quals estan relacionats amb l'Examen de Salut de Catalunya – 2002 i altres que tenen un gran interès científic en l'àrea de l'alimentació, la nutrició i la salut. Entre aquests estudis es poden citar, pel seu interès especial: els relatius als valors sèrics de proteïna C reactiva i als d'adiponectina en relació als nivells d'adipositat i als factors de risc cardiovascular en la població catalana, el de la percepció social del "risc alimentari" i d'una "dieta sana" i la seva influència en el consum alimentari, el de l'estudi del paper dels aliments vegetals en l'aportació de poliamines i altres amines biògenes amb caràcter antioxidant a la dieta, el de l'avaluació del sistema fitosterols-pectina en els éssers vius i els dedicats a l'estudi d'alguns aspectes de l'oleoil-estrona una hormona amb possibilitats terapèutiques en l'obesitat.

Moltes gràcies per la vostra atenció.

Desembre, 2006